

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 1. soboto v mesecu
kot priloga »Naš. Listu« in velja
posebej prejemana na leto 3 K.

Leto III.

V Ljubljani, 5. prosinca 1907.

Št. 1.

Uredništvo »Slovenske Gos-
podinje« je v Ljubljani, Mestni
▲ ▼ ▲ trg Štev. 17 ▲ ▼ ▲

Simon Gregorčič.

Umrl si nam ... Zvonovi plakajo
po tebi, ki odšel si v srečnejše višine ...
A pesmi tvojih glas nikdar ne mine,
dokler bo živ slovenski rod!

Zvoran Zvoranov.

Nepopisno boleštjo stoji sklonjena čez rob še
svežega groba objokana mati Slovenija, zroč glo-
bokodoli v mračno temino, kamor so ji položili sina, ki jo
je ljubil s tako čisto ljubeznijo kakor morda še no-
beden njenih otrok, in ki je bila ponosna nanj pred
vsem svetom. S potrtem srcem ihti ob odprtem grobu
mladina, ki jo je vzorni sin matere Slovenije negoval
z zlatim srcem in jej je kazal pot do svetlih vzorov.

Kaj je nam Slovencem pesnik Simon Gregorčič,
ni treba razlagati na dolgo in široko. To ve vsak Slo-
venec. Kakor biserna zarja je šla njegova pesem po
slovenski domovini, žarela je, razsvetila in razgrela
slovenska srca. Ko je l. 1882. izdal svoje prve pesmi,
je segel narod po njih, vzela jih je vsa in današnji dan
zvené povsod iz njegovih ust. Malokaterega ali menda
sploh nobenega pesnika verzi se niso tako globoko
vtisnili v narodovo dušo, v njegovo srce, kakor verzi
Simona Gregorčiča. Saj se je tudi zgodilo l. 1882 pravo
čudo. Gregorčičevih² poezij se je razprodalo v treh me-
secih 1800 iztisov — vsa izdaja. Kaj tacega se pri nas
niti prej niti pozneje ni več dogodilo.

Simon Gregorčič je bil rojen kot kmetiški sin na
Vrsnem pod Krnom na levem bregu Soče 15. novembra
1844. Šolal se je v Gorici ter se je potem posvetil
duhovskemu stanu. Na svoji prvi službi kot kapelan
v Kobaridu je osnoval narodno čitalnico, sodeloval je
sam s poučnimi in šaljivimi govori, uril pevce v petju
in tako budil ljudi za narodno delo. Spomladi l. 1873
je prišel za kapelana v Rihenberg v vinorodni vipavski
dolini, kjer je splošno ljubljen in spoštovan ostal nad
osem let. Slabotno zdravje ga je prisililo začasno iti
v pokoj; kmalu se mu je zopet toliko okrepilo, da
je mogel prevzeti lahko službo, vikarijat v Gradišči
poleg Prvačine. Z Gradišča se je preselil pesnik pred

par leti za stalno v Gorico, kjer ga je dohitela smrt
24. nov. m. l.

V Gregorčičevih poezijah je toliko dragocenosti,
toliko globokega in pristnega čustva, da človek v res-
nici ne vé, kateremu izmed pesniških proizvodov bi
priznal prvenstvo. V vseh najdemo plemenite, vzvišene
misli v zlatem okvirju; jezik vzeti iz naroda, se odlikuje
z izredno blagolasnostjo. Vidi se, da je imel pesnik
jako tanko uho za glasbo, kajti iz mnogih njegovih
pesmi done polnoglasni zvoki in rima se s tako pri-
jetno lahkostjo sklada na rimo ... Predvsem pa se kaže
Simon Gregorčič najplemenitejšega in silno rahločutnega
človeka, ki so mu sveta in vzvišena čustva srca.

Srce človeško — sveta stvar,
ne šali ž njim se mi nikar;
v njem naš pekel je in naš raj,
sè srcem našim ne igray ...

En gorek rek — srce odpre,
en ljub pogled — srce se vžge;
en hud pogled — srce mrje,
en trd izrek — srce se strè!

In strlo se je to veliko, bogato srce, ko so začeli
nekateri lastni tovariši njegovi napačno razlagati misli
v njegovih pesmih, ko so iskali blato tam, kjer so bili
sami biseri, ko so začeli vpiti: »Glejte, duhovnik —
grešnik, pohujševalec mladine!« Vse so mu razlagali
in razumevali na napačen način, našli so v njegovih
pesmih misli, o katerih se pesniku niti sanjalo ni. In
tako postopanje je bilo veleusodno za rahločutnega
pesnika. Strgal je strune na svoji zlati liri, oprijel se
je samo križa — utihnil je ... skoraj popolnoma. Pesmi
iz poznejše dobe niso več tisto, kar so bile pesmi mla-
dega kapelana Gregorčiča. Srce mu je pač bilo strlo
in uničeno.

L. 1888 je izdal II. zvezek svojih »Poezij«. Slo-
venski milijonar Gorup mu je plačal za rokopis 6000 K;
s tem denarjem si je kupil Gregorčič malo hišico in
mal vinograd v Gradišču, kjer je živel zadnjih deset
let večinoma sam brez družbe.

Kakor I. zvezek, so tudi ta II. zvezek Gregorči-
čevi stanovski tovariši napadli ter ga tožarili po listih
in v anonimnih pismih pri škofu. Očitali so mu, da je
pohujšljivec, da je brezverec, ki ne veruje v moč mo-

litve in da obžaluje, da je prišel na svet kot človek, ne pa kot žival ali rastlina. Dasi je bil ves slovenski narod navdušen nad Gregorčičevimi poezijami, ki so se deklamirale in prepevale po vseh naših mestih in vaseh, Gregorčič vendar ni imel miru pred hudobnimi kritiki. Pretrpel je grozno ter se branil s pesmimi, rekoč:

»Ah, misel, da domu škodljiv je moj trud,
to mojemu srcu je udarec prehud,
pač hujši na sveti
bi mene nikoli ne mogel zadeti!«

Mislil je, da daje narodu same lepe in dišeče rože, a njegovi tovariši so trdili, da so njegove krasne pesmi — strupene gobe!

Ker je bil mehak, dober človek, je na take napade odgovoril:

»Ne boj se, ne boj,
strupa ni v nobeni, prijatelj moj!
A ko bi kak trnček bil kje ostal,
ki zbodel te res je, mi srčno je žal!«

Zastonj! Sovražniki niso odnehali. Končno je prišlo tako daleč, da je smel Gregorčič maševati le pri zaprtih cerkvenih vratih. Toda ljudstvo ga je tako ljubilo, da je zagrozilo, da razbije vrata in začne zvoniti plat zvona, ako se Gregorčiču ne dovoli maševati vsej fari! Šele nato je goriški škof prepoved preklical, in Gregorčič je imel mir.

Ti napadi pa so mehkega moža tako potrli, da je prenehal skoraj popolnoma pisati. V Gorici mu je razen tega umrl še najboljši prijatelj in svetovalec, prof. Fran Erjavec, naš znameniti pisatelj. Tako je bil čisto zapuščen in brez opore. Stopil je v pokoj. Živel je poslej le cerkvi ter je delal sam v vinogradu. Godilo se mu je slabo; če bi ga nekateri ljubljanski in goriški prijatelji ne bili podpirali, bi moral še trpeti pomanjkanje. Pozimi je prejšnje čase prezebal v starem župnišču in slabo oblečen je moral po visokem snegu hoditi spovedovat in obhajati umirajoče. Tako se je prehladil v noge ter je ostal bolan do svoje smrti.

V zadnjem času je začel Gregorčič zopet pisati in peti, a pel je le še žalostne, ker je čutil, da mu je smrt že blizu. Zato je izdal svoj zadnji III. zvezek pod naslovom »Predsmrtnice.« V teh pesmih se poslavlja od domovine in sveta ter se pogovarja z Bogom, začetkom in koncem vsega. Predlani pa je izdal še kot svojo zadnjo knjigo prevod svetopisemskega »Joba«, ker je bil sam podoben nesrečnemu Jobu, zapuščenemu trpinu na gnojišču.

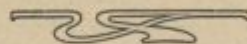
Ker ni mogel več daleč hoditi, si je dal napraviti v svojem stanovanju majhen oltarček ter je pri njem vsak dan maševal. Še 22. novembra m. l. je maševal doma pri tem oltarčku, a pri maši ga je zadela kap. Prenesli so ga na postelj, kjer je mirno umrl. Svojo hišico in vinograd in vse, kar je imel, pa je zapustil na korist slovenski mladini, slovenski šoli.

Iz Gorice so ga v velikanskem sprevodu prepe-ljali v Ljubuško pod Krnom. Pogreb je bil tako ogromen,

kakor ga Gorica še ni videla ter je bil pač najsijajnejši dokaz ljubezni in spoštovanja naroda.

Tako je živel, trpel in umrl naš najpopularnejši, naš najpriljubljeniji slovenski pesnik. Gotovo je, da je po svojem duhu Prešeren večji in znamenitejši umetnik kot Gregorčič, da je Aškerc bogatejši po idejah in modernejši po vsebini. Toda Gregorčič je pisal za narod iz naroda tako, kakor še nihče pred in nihče za njim. Noben umetnik ni dal Slovencem toliko vselega užitka in toliko lepotnih občutkov kot Gregorčič, mrtvi naš »goriški slavec.«

Gregorčič ni pel zaljubljenih pesmi, a vendar je baš ženstvu najmilejši pesnik, ker je najmehkejši, najblažji, najnežnejši, in ne smelo bi biti slovenske zavedne matere, nobenega slovenskega dekleta, ki bi Gregorčičevih pesmi ne poznala! *Mila Dobova.*

Ne vem, če bo šlo . . .

Moj fantič je rekel,
da nisem za to,
da kdaj bi imel me
za svojo ženó.

»Jaz hočem ženico,
ki delati zna,
ki kuha in šiva,
je vedno doma!«

Jaz rekla sem: »Dragi,
saj znam že vse to,
le včasih boš pustil,
da sučem peró!

Nagrado prislužim
za obleko svojó,
v miru pustila
bom kaso tvojo!«

In fantič je vdaril
mi krepko v dlan:
»Ponoči ne piši,
ker jaz sem — zaspan!«

Ej, sladka zadrega!
Kako naredim?
Podnevi naj kuham,
ponoči pa spim!

Na prstu obroček
se že naredi,
krog postelj postavim
mu španske vasi.

Bo spalval možiček
hitelo peró . . .
Ej, drage ve, moje,
ne vem, če bo šlo.

Mara Iv. T.

Dve ženi.

Resnična povest.

Sodna dvorana. Vse polno najodličnejših poslušalk in poslušalcev. Zdajci so dovedli mladega inženirja Schalka. Visoka postava je nekoliko upognjena, lice blede, velike, rjave oči upale, toda mirne. Vse se je ozrlo s sovraštvom in gnusom vanj.

»Kaj imate odgovoriti v svoj zagovor?« je izpregovoril z monotonskim glasom sloki, sivobrati sodnik, ko je prečital obtožnico.

In mladi inženir je začel svojo tužno povest:

»Bil sem edinec siromašne udove, ki je napela vse svoje moči, da mi da dobro vzgojo ter mi pripravi

lepše, udobnejše življenje, kot je bilo njeno in njenega pokojnega moža. Hotela je imeti sina gospoda. Delala je dan in noč; prala in kuhala je za ljudi, ki so jo poniževali, jo tlačili in se jej posmehovali.

Toda vse preziranje, vse bolesti siromaka je prenašala brez tožb, trudila se je od zore do pozne noči — vse zame... Ko sem toliko dorasel, da sem mogel tudi že sam kaj zaslužiti, sem pomagal materi z instrukcijami. Potem sem šel na visoko šolo.

Treba je bilo vedno več denarja, in zadolžil sem se... Zbolela je mati, dolgo časa ni mogla ničesar delati — zopet sem moral napraviti dolg na bodočo svojo službo. Življenje je postajalo od dne do dne dražje, dolgovi so rasli. Težka in žalostna je bila moja mladost.

Končno sem prišel do — kruha. Spočetka ga je bilo pač malo in slabo sva živela z materjo.

Še iz dijaških let sem imel znanje z nekim dekletom, bila je poštna uradnica. Ljubila sva sva se iskreno, da, celó podpirala me je, ko sem še študiral. Težko sva čakala, da dobim službo in postaneva svoja.

In ko sem dobil službo, so se mi nenadoma odprla vsa vrata, tudi tista, ki so bila doslej zaprta dijaku uboge perice in kuharice. Vnanji blesk, ki ga nisem bil vajen, mi je zaslepil oči. Seznanil sem se z bogato, lepo in mlado deklico; s svojo koketnostjo, s svojim denarjem me je zamamila docela. Takrat si nisem mogel misliti nič lepšega, nič srečnejšega, kot živeti v sijaju in razkošju. Revščina, dolgovi so me napravili malodušnega; obupal sem, da bi se mogel kdaj z lastnimi močmi dokopati do zelene vejice. V tem me je potrjevala tudi uboga, stara moja mati, ki se je naveličala bede.

In zgodilo se je. Ostavil sem svojo zvesto in plemenito ljubico ter se oženil z bogatinko. Plačal sem dolgove, živeli smo udobno, vsega smo imeli v izobilju, samo — miru ne. Vsak dan, iz vsakega dejanja in iz vsake besede moje žene je velo preziranje mene in moje matere. Za vse, kar je delala, je imela samo en odgovor: »Za svoj denar delam to.«

Dasi sem imel takrat že dosti dobro službo, mi je vendar vedno in vedno očitala, da sem berač, ki živim od milosti bogate svoje žene. Odprla je hišo gostom, posečala je zabave, gledališča, koncerte in plese, za kar jaz nisem imel veselja.

Bil sem tako sam in v globini svoje duše sem plakal za svojo ljubeznijo, za svojim izgubljenim življenjem. Obupen kes mi je razjedal srce. Žena mi je bila od dne do dne bolj zoprna, in ona mi je vračala moje mrzenje s strašnimi žalitvami. Vsak hip sem moral slišati, da me je rešila največje bede; roke in noge bi jej moral poljubljati, da me je hotela vzeti. Vse sem trpel voljno ter si dejal nešteto krat: to je kazni, ker si se izneveril prijateljici svojih mladih dni.

Toda prišlo je še hujše. Nekoč mi je zabrusila v obraz, da me je živila mati s svojim nepoštenim živ-

ljenjem ter da sem se dal vzdrževati od svoje ljubice beraške poštarice. Odkar se je zaletela v mojo prvo ljubezen, vso srečo mojega življenja, se mi je tako zagnusila, da je nisem mogel niti pogledati več. Sklenil sem, da se ločim od nje. Nato mi je vrgla mater iz hiše, češ, da noče stanovati pod isto streho z bivšo deklo, meni pa je dejala nad vse prezirljivo:

»Samo poizkusi ločiti se, pa razvpijem med svet, da si ničvrednež, berač, katerega je vzdrževala še bolj beraška vlačuga! Uničim ti s svojim vplivom vso karijero, da pogineš, kakor pes na cesti.«

To je bilo preveč. Kakor iz uma planem na klevetnico, zgrabim jo za vrat in v naslednjem trenutku je bila mrtva. Potem skočim urno k njeni omari, zgrabim hranilnične knjižice in ves denar ter vržem vse skupaj v zakurjeno peč. Šele tedaj sem se zavedel in me je nekoliko minila silna besnost, ko sem videl, da se je izpremenil v pepel njen denar, ki mi je zastrupil za vedno vse življenje. Sovražil sem ga prav tako, kakor njo...«

Inženir je dovršil svojo povest. Sodišče je dognalo, da se je res našel v peči pepel zgorelega denarja in hranilničnih knjižic, da si torej inženir ni prisvojil niti vinarja svoje žene, kakor se je domnevalo spočetka...

»Vsled izreka porotnikov se obsoja toženec na tri leta težke ječe...«

Kakor iz daljave so donele zločincu na uho te besede. Mirno je vstal ter zaprosil:

»Samo eno željo mi blagovoli izpolniti visoko sodišče! Preden pojdem v ječo, bi rad še enkrat videl svojo bivšo zaročenko.«

In kmalu nato je vstopilo v dvorano temno oblečeno dekle približno osemindvajsetih let. Izginile so že s tega obraza prve rože pomladi, življenje je začrtalo vanj tužen roman, toda morda jo je delalo baš to tem mikavnejšo; vsaka njena poteza, vsaka kretnja je kazala žensko plemenitega srca in trdnega, neupogljivega značaja.

Obsojenec je hotel stopiti deklici nasproti, toda zgrudil se je nezavesten na tla.

Dekle ga je dvignilo, ga mirilo in tešilo, češ da naj mirno in potrpežljivo čaka dneva svobode.

»A kaj bode počela moja uboga mati, ki je sedaj na cesti?« je vzkliknil jokaje inženir.

»Le miren bodi! Od onega dne, ko so te zaprli, je pri meni«, je odgovorila nezvesto ostavljena deklica.

»Usoda se je strašno maščevala«, je odvrnil ves zlomljen inženir...

Ločila sta se. On je šel v ječo, ona pa domov, da bode tolažila in hranila njegovo mater.

Vida Slemenova.

Smrt pošasti alkoholu!

Li dovolj, da žena skrbi za telesni blagor svoje obitelji s tem, da ji pripravlja okusno hrano, čedno stanovanje ter da si ve pomagati, ako zadene člana rodbine kaka nezgoda! Dobra gospodinja mora tudi znati zabranjevati ter nasprotovati raznemu zlu, ki uničuje polagoma, a tem gotoveje človeštvo. Tako pogubonosno zlo je zlasti popivanje, ki mora imeti v ženskah največje sovražnice.

Nobena nesreča ni Slovencem toliko škodila, kakor alkohol, nezmerno uživanje žganja, vina, piva in drugih opojnih pijač. »Najhujši sovražnik človeštva je alkohol, hujši kot kuga, kolera, vse vojske; alkohol poživini človeško društvo, zatre plemenitost, ohromi, posurovi, uniči že naprej na duši in telesu sledeče rodove s celo trumo nalezljivih bolezni.« Tako je pisal prof. Orel, in njegove besede so resnične. A vendar se dobé še vedno ljudje, zlasti kmetje in delavci, ki pravijo: »Vam je lahko govoriti proti alkoholu, ko nimate težkega telesnega dela. Ako bi pa morali tako težka telesna dela opravljati kakor mi, ne bi mogli biti brez alkohola in bi morali tudi piti, kakor moramo piti mi.«

To pa ni resnica, saj je mnogo vrlih delavcev, ki živé že več let čisto brez vsake alkoholne pijače, a vzlic temu opravljajo najtežja in najnapornejša dela; počutijo se pri tem dosti bolje in so bolj zdravi nego njihovi tovariši, ki mislijo, da morajo piti pivo, vino ali žganje, da pridobé potrebno čilost za delo.

Zlasti slovenske matere in gospodinje bi se morale upreti pijančevanju, saj imajo ravno one od tega ljudskega strupa največ škode.

Kaj pa je alkohol? Alkohol je strupena tvarina, ki se nahaja v raznih množinah v vinu, pivu, žganju, kakor tudi v vseh drugih opojnih pijačah. Največ alkohola je v žganju, in sicer četrtnina tekočine, v vinu ga je desetina, v pivu ga je petindvajsetina. Kdor izpije liter vina ali dva litra piva, použije prav toliko alkohola kakor tisti, ki je spil četrtno litra žganja; konjak, rum in razni likeri imajo skoraj isto toliko alkohola kakor žganje.

Alkohol je strup, ki v večjih množinah užiti, upijani ter naredi človeka duševno nezvestnega in telesno brez moči. Vpliva pa na možgane, podkopava in slabi razum, značaj in telo. Alkoholizem je že postal kuga, ki tirja dandanes svoje brezštevilne žrtve v vseh slojih ljudstva ter sedanjemu rodu bolj škoduje nego jetika in kolera, a potomce duševno hujša in telesno slabi.

Alkoholizmu in njegovim škodljivim posledicam ne zapade samo takoimenovani »pijanec«, marveč več ali manj tudi tisti, ki misli, da ne more mirno in srečno živeti, ako ne popije redno na dan nekaj vina ali piva, žganja, konjaka ali ruma, ki opoldne pije redno vino ali pivo, ter zvečer ne gre prej spat, dokler ni izpil določene mere vina ali piva.

Četudi nahajamo stare ljudi, ki vse svoje življenje niso sovražili dobre kapljice, moramo smatrati take može za izjeme. Saj so povsod izjeme in odporni ljudje. Vsakemu takemu za alkohol odpornemu človeku bi pa lahko nasproti postavili tisoče, ki jih je alkohol v resnici ugonobil.

Alkohol, ta ljudski strup, za katerega se v naši državi izda na leto 1400 milijonov kron, v Nemčiji pa 3000 milijonov mark, se je vtihotapil v vse sloje in kroge naroda in je postal za tisoče in tisoče vsakdanja potreba. Kmet, delavec, obrtnik, veliko število izobražencev, še celo ženske in otroci zauživajo dan za dnevom alkohol po nepotrebnem. Ljudje, ki se navadijo v večji meri zauživati alkoholne pijače, postanejo pijanci. Žalostno je, da Slovenci toliko pijejo, da so na glasu nezmernih pivcev. Pije se vedno in pri vsaki priliki.

Prof. Bunge pravi: »Ljudje pijejo, če se snidejo, pijejo, če se poslavljajo; pijejo, če so lačni, da si potolažijo glad, če so siti, da si bude tek; pijejo, če je mrzlo, da jih ne zebe, če je vroče, da se ohladi. Če so zaspani, pijejo, da lažje bedé, in če ne morejo spati, da zaspé. Pijejo, ker so žalostni, pijejo, ker so veseli; tukaj pijejo, ker imajo krst, in tam, ker imajo pogreb.« Vobče pa sploh ne mislijo, čemu pijejo. Ti pijejo, ker druge vidijo, in otroci pijejo, ker vidijo, kako postajajo starši veselejši in večkrat tudi popustljivejši. Stare pitne navade — napitnice — mnogo pripomorejo, da se popivanje še povečuje in proslavlja. Iz stare navade nadaljujejo popivanje možje, izgovarjaje se na opravilo in zdravje, žene pa dostikrat pomagajo; to traja, dokler kdo ne zbolí, ali pa, dokler propadanje gospodarstva ne ustavi tega nespametnega početja. Žalibog se pa zgodi to večkrat šele takrat, ko je kesanje že prepozno.

Rokodelec in delavec pije, ker misli, da mu daje alkohol novih moči. To je velika zmota. Kakor ne potrebuje parni stroj nobenega alkohola, marveč mu je treba kuriva in vode, da proizvaja največje sile, tako ne potrebuje tudi človeško telo za proizvodnjo sile nobenega alkohola, marveč le kuriva, to je dobre hrane in vode.

Alkohol delavca le hipno razburi, alkohol je bič, ki ga le za kratek čas požene, ki mu da pozabiti utrujenost, ki pa razjeda njegovo zdravje, da se zgodaj postara in shira.

Vsakdo, ki po navadi in trajno, četudi zmerno, uživa alkohol, se zastruplja in ruši polagoma svoje duševno in telesno zdravje. Najmanjša množina alkohola zbada možgane, vpliva na obtok krvi in ovira razsodnost.

Že enkratna pijanost je naglo zastrupljenje vsled alkohola. To nam najbolj kaže »maček«, ki se ga nekateri tako težko rešijo, drugi pa sploh nikdar ne. Skoraj vse bolezni na obistih so posledice alkohola. Tudi srce zbolí vsled zauživanja alkohola. Največ pa trpé po opojnih pijačah jetra; jetra ode-

bele in ovirajo dihanje. Katar v goltanču, v želodcu in črevih so bolezni, ki se največ nahajajo pri pivcih. Tudi hripavost in bronhijalni katar nastane dostikrat vsled draženja po alkoholu. Toliščava nastane na enak način kakor velika jetra. Protin se pojavlja pri osebah, ki dobro živijo in mnogo pijejo. V novejšem času so zdravniki tudi dokazali, da nastane sladkorna bolezen (diabetes) vsled zlorabe alkohola.

Pa tudi moč duševnega dela ponehuje, krepkost volje poslabi, in značajnost se polagoma izpremeni. Pivec postane malomaren za dostojnost, poštenje in nravnost, mlačen v izpolnjevanju svojih dolžnosti; duševno se poleni, spomin mu oslabi, in vedno bolj se bliža splošni bolehavosti. To stanje lahko traja precej let, dokler ne konča v kakem zdravilišču za živce, v blaznici, v ječi, ali pa s prerano smrtjo. Med počasnim razvojem bolezni so se morda narodili še otroci, ki postanejo največkrat zopet pijanci, včasih tudi hudodelci in tako obremenijo poznejše rodove. Torej ne slabi alkohol samo sedanjega rodu, marveč vpliva pogostokrat tudi na srečo potomcev. Pijančevanje in hudelstvo podedujejo zanamci! V blaznicah je skoraj polovico bolnikov, ki imajo za svojo duševno otemnelost zahvaliti alkohol; tudi $\frac{3}{4}$ vseh jetnikov so postali hudodelci v pijanosti. Pivci iz navade ugonablajo rodbinsko srečo, si krajšajo življenje ter postajajo polagoma navadni pijanci. Pri teh duševno in moralično globoko propalih in večinoma za zmeraj izgubljenih ljudeh je zadušen vsak čut za urejeno rodbinsko življenje, zanemarjajo ženo in otroke ter posurové. Življenje v hiši pijanca je pekel. Koliko nesreč na parnikih, na železnicah in v rudnikih ne povzroči alkohol! Koliko oseb se ponesreči in uboža na ta način! Koliko posestev se vsled tega proda, koliko stanejo ubožci občine, koliko pa stanejo blaznice, jetnišnice, bolnišnice in hiralnice! Koliko talentov se izgubi na ta način! — Zato pa je ni lepše naloge za pravega rodoljuba, nego upirati se temu strupu ter stopiti v prvi vrsti z lastnim zgledom v ta prepotrebni in zaslužni boj.

Človek ne potrebuje pri delu alkohola, marveč tečne hrane in dobre vode, oziroma drugih, pa ne z alkoholom zastrupljenih pijač. Ne jemljite ruma in žganja k čaju! Ta slaba navada, da si kvarimo dober okus čaja s kako alkoholno tvarino, je pri nas splošna, v iztočnih krajih pa, ter na Angleškem, kjer se popije mnogo več čaja, je dosti redkejša. Prirejajte veselice brez alkoholnih pijač! Ako hočemo biti dobre matere in gospodinje, moramo smatrati alkohol v vsaki obliki in množini strupom za človeka; naši otroci ne smejo ne redno in tudi ne izjemoma dobivati nobene alkoholne pijače; za odrasle je tudi najbolje, če se zdržujejo docela alkohola; če pa že tega ne storé, naj ga uživajo vsaj v malih množinah in samo izjemoma; delavec ne potrebuje alkohola v krepilo pri delu; čaj

se naj pije brez ruma in brez žganja! Namesto alkoholnih pijač se lahko porablja voda, mleko, kava, čaj, sadni sok, limonada itd. Glavna stvar je pri tem, da se človek teh pijač privadi.

Koliko se more doseči, če se združijo vsi mero-dajni krogi k skupnemu delu, vidimo iz uspehov, ki so jih dosegli v Švediji in Norvegiji. V obeh deželah je bilo še pred 50 leti pijančevanje zelo razširjeno. V Norvegiji je prišlo še pred 36 leti 29 litrov žganja na leto na osebo, sedaj je padla poraba na $2\frac{1}{2}$ litra. Če primerjamo slovensko krajino Haloze, pride na osebo $16\frac{1}{2}$ litra žganja. To bi še ne bilo toliko, a upoštevati moramo, da pride k temu še 80 litrov vina in 7 litrov piva, to je alkoholne vrednosti toliko kakor 37 litrov žganja. Torej smo še na slabšem, nego so bili v Norvegiji pred 36 leti. Prav tako je drugod po Slovenskem. Pri nas na Avstrijskem se izda vsak dan okoli štiri milijone kron za alkohol. Koliko dobrega bi se lahko storilo s tem denarjem! Koliko inteligence, zdravja, sreče in blagostanja ugonobé ti milijoni!

Le zdravniku, ki vidi dan za dnevom, kako se širi beda vsled zastrupljenja z alkoholom, je mogoče umeti preveliko škodo, ki nastaja iz popivanja. Treba je zato, da v boj proti alkoholizmu poseza vsak pomeznik, da sodelujejo: država, cerkev, šola, samoupravne korporacije, društva, zdravniki itd., vsak v svojem delokrogu, ter da vsak tudi vestno izpolnjuje tozadevne družabne dolžnosti.

(Po brošuri ces. svetnika dr. A. Buchmüllerja in nadučitelja A. Ogorelca.)

Iz teme in bede.

Spisal Silvin.

Marta je hodila iz tovarne domov po dolgi cesti ... dan za dnevom. Stanovala je nedaleč od tovarne v eni onih ozkih, smradljivih ulic, kjer gladuje ljudstvo v blatu in smradu. Ali ona ni ljubila onih tesnih ulic, zdelo se ji je, da se uduše nekoč vsi oni ljudje v tem blatu. Njeno veselje so bile one široke ceste, kjer ni blata in sije podnevi svetlo solnce, zvečer pa vrvi prelestno veselje v svitu bajnih luči.

Često je hodila dolgo, dolgo po onih cestah ... Žarele so svetle luči — — padali so svetlobni trakovi na vlažni tlak, odbijali in se razblinjali v tisoče žarkov. Vozovi so drdrali in ljudstvo je vrvelo ..., ona pa se je čutila srečno. Zdaj pa zdaj se je ustavila pred kako izložbo. Poznala je vse. Moj bog, kako bi jih ne! Vsak dan je hodila mimo njih. Lahko bi bilo vse njeno, ne vse — ali vsaj nekaj. In potem bi bilo konec njene trpljenja. Zarudelo ji je obličje od poželjenja in v očeh se ji je zasvetilo hrepenenje ... In to hrepenenje

je postajalo večje in silnejše... in hrepenenje je postalo sovraštvo. V takih trenutkih je sovražila vse te široke ceste... sovražila je to ljudstvo, ki ne pozna, kaj je beda. Vso njeno dušo je objelo brezmejno sovraštvo... in tedaj se ji je zahotelo onih tesnih ulic, kjer ni ne veselja, ne žalosti — nego samo nema resignacija —

Naletaval je lahen sneg... Drobne snežinke so vrvele v zraku, lesketale so liki biserom v svitu žarnic, padale doli na cesto in se razgubljale v blatu.

Marta je stala pred bogato izložbo in njene misli so begale v mehke razkošju, ki prevzame človeka, ako ogleduje sijajno opremljene izložbe v zimskih večerih. In mimo nje je begala množica... Gospodje v toplih suknjah z visoko privihami ovrtniki so hoteli mimo nje in njih poželjivi pogledi so se za hip vsesali v njeno mlado, sveže telo.

Ali ona ni čutila teh poželjivih pogledov — ni videla migljajev sitih gospodov, ki še niso nikdar gazili in umirali v blatu onih malih ulic.

Njene oči so hrepeneče begale po dragocenostih, ki so drhte v večernem svitu. Samo enkrat bi hotela imeti vse to, samo enkrat bi hotela sedeti pri toplo zakurjeni peči v mehki svili... Zakaj, zakaj nima ona tega — in zakaj imajo drugi vse, vse! Kaj je zagrešila, da mora njeno mlado telo giniti v onih zaduhlih, vlažno-mrzlih luknjah...?

In domislila se je onega večera, ko jo je poklical podjetnik tovarne k sebi. Njeno telo je zadrhtelo, zarudela je od sramu... Ne, samo tega ne...! In če bi...! Imela bi vse to, hodila v mehki svili in ne poznala bi več trpljenja in nikdar več bi ne hodila v one temne ulice, kjer ni življenja, nego sama brezmejna resignacija.

»Marta, pridi k meni — in dam ti vse«, ji je rekel.

Ne, samo tega ne...! In hitela je proč od izložbe. Težko je soplja od velike razburjenosti, njene grudi so valovile in zastajale so ji noge. Čutila je v sebi nekako omotico, kakor človek, ki gre po ozki brvi čez globok prepad. Vleklo jo je nazaj... ni se mogla ubraniti. In zopet se je udajala onim razkošnim mislim. Vse to bo njeno... Ne, ne! In vendar... zakaj bi umirala v onem blatu, živela večno v onih tesnih ulicah, kjer nikoli ne sije solnce in zamira življenje? —

In šla je. Šla je, da se reši blata, a blato je šlo za njo. Ni pomislila, da je tam, kjer sije solnce, tudi blato, da hodi po onih širokih cestah tudi ona resignacija, odeta v mehko svilo. Udala se je hrepenenju — izgubila pa je pri tem življenje. Njena mlada, lepa duša se je omadeževala, njeno telo se je oblatilo...

Sneg pa je naletaval dalje, beli kosmiči so padali na cesto, po onih ozkih ulicah in pokrili so blato... ni ga bilo videti več... vse je bilo belo.

Iz ženskega sveta.

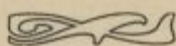
Ženske — vojaki. Kakor javljajo iz Pariza, je objavil francoski vojaški zdravnik dr. Toulouse članek, v katerem naglaša, da naj bi imele glede vojaščine ženske iste dolžnosti kot moški. Ženske zahtevajo v vsakem oziru popolno enakopravnost z moškimi, hočejo imeti torej iste pravice, zakaj bi ne imele tudi istih dolžnosti? Velika krivica napram moškim bi bila, če bi ženske res dosegle popolnoma enakopravnost, a bi bile vkljub temu proste vojaščine. Če morejo biti ženske zdravnice, advokatinje, profesorice, so prav lahko tudi vojakinje. Ni ga argumenta, ki bi pričal, da ženske niso za vojaško službo. Sicer je pa pri vojaki mnogo služb, za katere bi se uporabljale ženske, ne da bi jim bilo treba iti v boj. Lahko bi bile zdravnice, oskrbnice, strežnice i. t. d. — Tako dr. Toulouse, s katerim se docela strinjamo. Jednake pravice, jednake dolžnosti — toda na obeh straneh. Da so samo ženske roditeljice otrok ter skoraj izključno njih vzgojiteljice, na to je menda Francoz dr. Toulouse — pozabil.

Ženske železniške čuvajke. Nedavno so dobile žene železniških čuvajev dovoljenje, da smejo, če so za to sposobne, podnevi opravljati službo na naznanilnih in blokni mestih na odprti progi.

Francozinje v trgovini imajo jako važno pozicijo. V vseh strokah zajedno z bankami je 950.000 moških in 600.000 žensk. Lastne trgovine ima 166.000 žensk. Tu pa še niso vštete ženske, ki delujejo v trgovinah svojih soprogov. Največ žensk je nameščenih pri blagajnah. Izredno mnogo jih je zaposlenih v trgovinah kot knjigovodkinje. Ženske, ki so lastnice velikih trdk, pa vodijo svoj posel povsem same z velikočnostjo ter imajo trgovski duh prvega reda.

Prva ženska apotekarica na Moravskem. Prvim dvem lekarničarkam v Avstriji se je pridružila tretja, gdč. Karola Bader, hči nadučitelja Morica Baderja iz Porliča na Moravskem. Mlada dama ima šest gimnazijskih razredov, potem je prakticirala tri leta v lekarni ter je napravila končno v Brnu s prav dobrim uspehom lekarničarski izpit. — Ker je učiteljic in poštnih upraviteljic več kot dovolj, priporočamo tudi Slovenkam, naj se morda katera izobrazi v lekarniških poslih, ki so za ženske prav posebno primerni.

Ženske banke. V Ameriki je nekaj povsem navadnega, da je lastnica ali voditeljica te ali one banke ženska. V državi Missouri je več bank, v katerih zavzemajo vsa glavna mesta ženske. Ravnatelj, podravnatelj, blagajnik i. t. d. so ženske. V državi Java je nameščenih pri poedinih bankah po 14 blagajničaric in 18 pomožnih blagajničaric. Vse te ženske pa so si pridobile svoje službe šele potem, ko so se pokazale izredno vestne in marljive delavke. Sicer pa označuje te ženske najboljše ameriška statistika, ki zabele-

žuje posamezna poneverjenja po bankah. Ta statistika pravi, da se doslej še ni dogodilo, da bi bila propadla kaka banka, ki je bila pod nadzorstvom žensk. Takisto se bajše še ni dogodilo, da bi bil ženski blagajnik poneveril. Amerikanci pač vedo, zakaj prepuščajo ženski odgovorna in odlična mesta.

Najstarejša doktorica. Nedavno je preteklo 100 let rojstva najstarejše doktorice Zjedinjenih držav, Sofronije Fletscher. Žal da je starka umrla baš par tednov pred svojim stotim rojstnim dnevom. Gospa Fletcher je dobila doktorsko diplomu na londonski univerzi l. 1854. Petdeset let je bila profesorica fiziologije na vseučilišču v Mont-Holyau. Bavila se je zlasti z nesrečniki, ki so prebivali svoje življenje po kaznilnicah in blaznicah ter se je vse življenje zavzemala za to, da se nastavijo po kaznilnicah in blaznicah ženske zdravnice. V svoji praksi se je uverila, da moški ne postopajo z bolniki povsod najlepše ter je bila mnenja, da bi jih ženske boljše oskrbovale in jim lajšale tužno življenje. Preden je umrla, se je tudi res uresničila njena ideja. L. 1882. so namreč izdale Zjedinjene države zakon, po katerem se nameščajo po kaznilnicah in blaznicah večinoma doktorice.

Raznoferosti.

»Učiteljski Tovariš« o »Slovenski Gospodinj«. V »Učiteljskem Tovarišu« z dne 7. dec. navdušuje v uvodnem članku gospica Dragica Pavšičeva slovenske učiteljice, naj se pobrigajo za čim največjo duševno naobrazbo, naj sezajo pridno po knjigah, časopisih ter zlasti po ženskih listih, ki zastopajo ženske interese. O »Slovenski Gospodinj« piše gospica Pavšičeva doslovno tako-le: »S Slovensko Gospodinjjo je storjen prvi korak, vrlo dober začetek v gibanju slovenskega ženstva. Takoj, ko je »Slov. Gosp.« s svojo prvo številko presenetila naše ženske kroge, si je pridobila vsestranske simpatije. Edini slovenski list te vrste obravnava in se zanima za vsestranske potrebe našega ženstva, posveča svoje prostore vzgoji, politiki, leposlovju, kuhinji in vsestranskim vprašanjem. Poleg tega pa je tako cen, da si ga lahko nabavi sleherna slovenska ženska. Naroden greh bi bil pa posebno za nas učiteljice, ako bi ga ne podpirale. Me imamo v prvi vrsti skrbeti, da si list zagotovi obstanek, da si ustvarimo iz mesečnika tednik, ki bodi glasilo vsega ženstva. Bodimo tedaj njega naročnice!«

Tolstoj o ženski. Najznamenitejši ruski pisatelj, grof Leo Tolstoj piše o ženski: »Ženske hočejo dokazati, da morejo doseči vse, kar moški. Pritrjujem temu ter sem celo prepričan, da morejo ženske stvari,

ki so se jih lotile, boljše izvršiti kakor moški. Glavno pa je, da moški ne morejo storiti tega, kar morejo ženske, a to je najlepše njihovo delo. Brezdvomna resnica je, da ženske neglede na delo, skrb in vzgojo otrok izvršujejo največje in najlepše delo s tako popolnostjo, kakor tega ne zna in ne more noben moški. To je delo ljubezni ter popolno zaupanje ljubljenu bitju. Kaj bi bil svet, kaj bi bili mi moški, ako bi ženske ne imele in ne izvrševale te božanske kreposti? Brez ženskih zdravnikov, sodnikov, učenjakov, pisateljev i. t. d. bi še mogli izhajati, toda brez mater, brez tovarišic in tolažnic bi nehala na svetu vsa vzvišenost in plemenitost, brez takih žensk bi bil svet res zoprn.«

Vladarice — umetnice. V Bruslju je bila nedavno odprta razstava umetnin, ki so jih izdelale roke vladaric. Tu so pokrajinske slike kraljice Amalijske Portugalske, male figurice iz slonove kosti, ki jih je izrezljala kraljica Rumunska. Kraljica Viljeldmina Nizozemska je ilustrirala pravljice 1000 in ena noč. Mlada kraljica španska slika ptice in cvetlice. Italijanska kraljica Jelena, hči črnogorskega kneza, je pesnikinja in tudi slikarica.

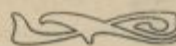
Velika zmaga ženske. Gospa Curie, ki je zavzela nedavno mesto svojega umrlega soproga na vseučilišču v Parizu, je predavala prvič 5. nov. p. l. svojim slušateljem in slušateljicam. Veliko število zbranih poslušalcev je pozdravilo svetovnoslavno učenjakinjo z viharim priznanjem. Vsako drugo ovacijo je v svoji skromnosti odklonila. Anatol France, znameniti francoski pisatelj in član akademije »nesmrtnih«, ki je tudi prisostoval temu izrednemu dogodku, je dejal nekemu reporterju: Danes slavimo veliko zmago ženstva, kajti če se dopušča ženski, da predava moškim in ženskam najvišje znanosti, kje ostaja potem ona namišljena premoč moškega? Rečem vam, bliža se čas, ko bodo ženske tudi — človeška bitja.«

Doma.

Stlačena kožuhočina se osveži takole: Segrej jako fin pesek v pločnati ponvi, da bo vroč. Potem ga stresi po kožuhočini, katero česaj z železnim glavnikom. Kožuhočino nato stebi narobe, da odpade pesek. Ako enkratno tako ravnanje ne zadošča, ga ponovi enkrat ali dvakrat.

Peresa za klobuke pobarvaš rožnato: Zmešaj dve žlici anilina s štirimi litri vroče vode; skuhaj to tekočino in deni vanjo oprana, še vlažna peresa za tako dolgo, da se jih prime barva. Potem jih izplakni in mahaj z njimi po zraku, dokler se ne posuše. Skodraš jih nad ogljeno žerjavico, na katero stresi nekoliko sladkorja ali soli. — Prav tako pobarvaš lahko peresa modro, temnozeleno ali še drugače s primerno barvo.

Z današnjo številko pričujemo tretji letnik »Slovenske Gospodinje« in upamo, da nas bodo v tem letu Slovenke v veliko večji meri podpirale z naročili kakor do sedaj. Ni treba več povdarjati, da je »Slovenska Gospodinja« prvi slovenski ženski list, ki se je priljubil vsaki Slovenki najsibo priprosti kakor tudi odlični. Nešteti dopisi iz različnih krajev nam prinašajo priznanje in vzpodbudo, da naj vztrajamo še naprej. Pa ne le vsebina lista ugaja našim naročnicam, nego tudi naročnina, ki je tako neznatna in lahka, da si lahko naroči tudi najrevnejša Slovenka »Slovensko Gospodinja«. Kot naročnino je namreč poslati one listke, ki so pod pokrovcem »Zvezdne cikorije«. Vsaka škatljica »Zvezdne cikorije« ima tak listek pod pokrovcem, in te listke je poslati na I. Jugoslovansko tovarno kavinih surogatov v Ljubljani, da je dobiti potem »Slovensko Gospodinja« zastonj.

Opozorjamo pa vse cenj. naročnice, da kupujejo le »Zvezdno cikorijo« ali pa tudi »Narodno cikorijo« v škatljicah, ki nosijo trobojnico. Le ta cikorija je res slovenski izdelek, proizvod narodnega podjetja, vse druge cikorije so ali nemški izdelek ali pa (Židovski) laški; in katera Slovenka kupuje te cikorije, podpira naše najhujše narodne sovražnike. Torej povdarjamo še enkrat, da le listki, ki so pod pokrovcem škatljic, ki imajo varstveno znamko, zvezdo s polmescem ali pa trobojnico, so pravi in veljajo za naročnino, drugi ne. Torej pazite pri nakupu, zahtevajte odločno »Zvezdno cikorijo«, vsako drugo zavrnite kot izdelek naših narodnih sovražnikov.

Nekatere naročnice nam še sploh niso poslale listkov ali pa le majhno število in zategadelj jih prosimo, da so v tem letu bolj marljive v pošiljanju. Istotako smo prejeli nekaj listkov brez vsakega naslova, tako, da ne vemo kdo je naročnik in prosimo, ako katera naročnica ne dobiva lista, da ga ponovno zahteva. Pa tudi pošta nam dela sitnosti. Akoravno

napravimo naslov natančno tako kakor nam cenj. naročnice pišejo, pride včasih katera številka z opazko nazaj, da se ne more dostaviti, ker je naslovnica neznana. Največkrat to naredi poštni uradi na Štajerskem in Koroškem. Vse te naročnice se naj takoj oglasijo za list in bomo že skrbeli, da se jim bo dostavljal.

Nadejamo se, da nam da to leto mnogo naročnic in da se bo »Slovenska Gospodinja« udomačila v vsaki, tudi najrevnejši hiši; poznan mora biti kakor pratika in da se ta naša želja vresniči, prosimo vse zavedne Slovenke, da pomagajo razširjati »Slovensko Gospodinja«. Priporočajte jo, posojajte jo znankam in sosedam, zahtevajte jo povsod; na ta način bomo vpejlali najcenejši slovenski list povsodi. Delujte ve za nas in mi bomo za vas. Ta vzajemnost bo koristila nam vsem in poda najlepši dokaz, da znamo ceniti geslo: Svoji k svojim.

»Slovenski Narod« je pisal decembra meseca o Prvi jugoslovanski tovarni kavinih surogatov takole: Slovenska industrija je še majhna in neznana, prvič, ker nam nedostaja podjetnih ljudi, drugič pa, ker se Slovenci še vedno nismo popeli na stališče, da bi podpirali v prvi vrsti svoja domača podjetja. G. Jebačin je ustanovil prvo tvornico za kavne surogate na Slovenskem. Narodna dolžnost bi nam velevala, da bi z vsemi močmi podpirali to vseskozi narodno podjetje, čigar lastnik je zaveden Slovenec. Na Slovenskem je konzum kavinih surogatov ogromen, a producenti so razen Jebačina vsi naši narodni nasprotniki — Nemci in Lah. Nad 80 % vse cikorije, ki se je proda na Slovenskem, je iz nemških in laških tvornic, ves dobiček se torej steka v tuje, nam sovražne roke in od našega denarja se debele sovražni nam tujci. Jebačin je iz majhnih začetkov ustvaril lepo podjetje in blago, ki se izdeluje v njegovi tovarni, se lahko meri z najboljšim te vrste. Priporočamo tvrdko Jebačin slovenskemu občinstvu najtopleje, da je podpira ne le, ker je tvrdka solidna, nego pred vsem, ker je zavedno narodno slovenska.

MAGGI^{JEVA} ZABELA za juhe in jedila

je staroznano sredstvo za zboljšanje slabih juh in drugih jedil. Rabi se le ob kapljah in je zategadelj v porabi poceni.

Na drobno in debelo.

Najnižje cene.

Ljubljana, Stari trg 4

Filijalka:

Priporoča

Prešernove ulice 4

solnčnike

in dežnike

Ceniki zastonj in franko.

Ceniki zastonj in franko.